

հեռանալ եւ ի դուր կը փորձէ իր «քօլօտալ» հա-
կառակորդին անկենդան թանձրածառութիւնը զգես-
նել. տասնեութեան «բառնալ»ին, ձինչդեռ շրջա-
պատող չուանին վրայ դանդաղելով՝ Քաղալս իր բոլոր
հոգեովը օգնութեան կը կանչէ ազատարար կոչնակը
եւ խնամողներու թրջած անձեռոցը, կը լսուի իր
ձայնը որ ծօտաւոր գերձաններէնով ճը կը հայցէ՝
«Քիչ ճը երաժշտութիւն, ի սէր Աստուծոյ, քիչ ճը
երաժշտութիւն»։ Հակառակորդ բարի «քօլօս»ը իր
մահը չ'ուզեր։ Լաւագոյն դիտաւորութիւններով ո-
գեւորուած, ան իր փաղանգը կը հրահրէ ահաւոր
հեղինակութեամբ ճը. «Ձեզի կ'ըսեմ, պարոններ, ե-
րաժշտութիւն ըրէք, երաժշտութիւն, կը հասկը-

նա՞ք»։ Բայց ամէն ինչ իրար հասկնալէն կախու-
ռւնի։ Բառերը կ'արժեն ինչ որ կ'արժէ զաղափարը
զոր կ'ոգնեն։ Երաժշտութիւն. ահաասիկ։ Նղթա-
յագերձ նուագախումբը սխալ նուագելու իր կարո-
ղութիւնը կը տասնապատկէ եւ սրահին ապակինե-
րուն համար վտանգաւոր ուժգնութեամբ ճը կ'ոռնայ։
Քաղալս անդարձանելիօրէն «նոք առթ» (յաղթուած)
է։ Այն պահուն ուր իր ուսերը գետնին կը դաչին,
հուսկ հառաչի ճը ձէջ ան կը ճրթնջէ «Ո՛չ, պա-
րոններ, երաժշտութիւն ճի ընէք։ Սիրուն... խա-
զեր... ճիւղն...»։

ՏԻՐԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դարաւոր կազմիններ ու նոճիներ իրենց
ստուերը կը ձգեն իմ վրայ, եւ իրենց ոստե-
րուն թեւարախումբով կը հովահրեն իր պա-
րունակէն դուրս, դէպ ի կեանք, դէպ ի բնու-
թիւն սուրացող հոգիս, որ արուեստին յաւի-
տենականութեան շունչը կը կրէ իր մէջ. ար-
քեցութեան այս ժամուն։

Այդ սրբազան պահը, որ քիչ անգամ կու-
գայ այսպէս՝ իր աիրական շունչը լեցնել
էութեանս մէջ, մոռցնել տալ բոլոր այն ցան-
կութիւնները որ զմեզ կը կապեն աշխարհին,
սովորական կեանքի ձգառմներուն, լեցնել
մարել սիրտին աղաղակը խորտակուող երազ-
ներուն ետեւէն...

Ինչ երանութիւն, եւ ինչ վսեմ աիրա-
պետում կեանքին վրայ։

Ձգալ բաղցրութիւնը լոյսին, որ հազար-
ումէկ խաղերով, հազարումէկ երանգներով
բնութեան խորհուրդը կը բացատրէ, արտա-
յայտութեամբ մը՝ որ իր մէջ կը կրէ թաքուն
ոարսուող իմ հոգիին։

Բիւրաւոր պատկերներ դէպ ի հոգիս կը
խուժեն լուսեղէն լարերու վրայէն. կը շուա-
րիմ. անոնցմէ ո՞րը աւելի առաջ, ո՞րը աւելի
շուտ սեւեռել թուղթին, երբ նոր յափշտակու-
թիւն մը, նոր տպաւորութիւն մը կրնան ան-
միջապէս ցրուել ներշնչումս, նոր տեսիլներու
լարելով ուշադրութիւնս։

*
*
*

Նոճիներուն մէջ հովը մերթ ընդ մերթ
կը հնչեցնէ լարերը իր եղերական քնարին։

Դող կայ թռչուններու ծայրին մէջ, դող
կայ կարծես գետնին վրայ տատանող ստուե-
րին մէջ, ու ես կը զգամ մեղմիւ հպանցումը
այդ սարսուռին՝ իմ հոգիին։

Մէկէն, նայուածքս կը գրկէ անհուն տա-
րածութիւններ ծովի ու ցամաքի։

Վերէն, շատ վերէն, լեռնային այս ան-
կիւնէն. դէպ ի ծով, դէպ ի անձայր հորիզոն-
ներ երկարող բնականաբար կը ծրարեմ աչքե-
րուս մէջ, յետոյ կը վերածեմ զայն կտոր
կտոր տեսարաններու, կը ցրուեմ անհունին,
ու կրկներեւոյթներէն կը վերցնեմ ամբողջու-
թիւն մը, նոր, տարբեր յօրինումով, նոր կեր-
պով ու գունաւորումով։

Ամպի դէգեր կը պարեն շարք շարք արե-

ւում շուրջը, կը քողարկեն զայն, եւ իրարու ետեւէ կը ցատեցնեն շատրուաններ ոսկիի, արծաթի ու կապարի, ջուրներուն վրայ թափելով անոնց մշտավառ, մթին կամ կիսանուաղ զանակները:

Կղզիներ ու կղզեակներ, բրգածեւ ու վերանային կեցուածքով կը պահեն անփոփոխ իրենց գորշ պատկերը, ինչպէս հեռաւոր լեռները:

Ու ես կը խորհիմ այդ կղզիներուն վրայ թաւալուն կեանքի մասին, որ անհաղորդ է ինծի այս պահուն, եւ որ չի տար աղօտ նշոյլ մը իսկ համադրական այս սեւեռումին համար:

Առդին, դաշտագետնին վրայ, խնկագոյն, անհամար շարքերով ձիթենիները իրենց կոթուններուն վրայ բացուող սունկերու պէս, կլոր կլոր կը տարածուին:

Արեւը կը նմանի անհուն սրուակի մը, որ կարծես անվերջ բոյրի ու լոյսի աղբիւրներ կը հոսեցնէ արտերուն ու ճամբաներուն վրայ:

Իր լոյսը, մեղունքու համատարած պար մըն է, արծակուած ամպերուն մէջ ծուարող հսկայ փեթակէ մը: Ի՛նչ բիւր հոյլեր կը վճան, կը խայտան ջուրներուն վրայ, օդին մէջ, խառնուած հողին ու բոյսերուն:

Հունձքի ամիսն է եւ իրիկնադէմ:

Հոս հոն ծալուած կը սպասեն ոսկեգոյն պատմութեաններն արտերուն: Անոնք խմած են ջերմ կայծկլտուքը հնձուորներու մանգաղին եւ պիտի տարուին կամուսելու:

Բլրակի մը կողմն ի վեր կը բարձրանայ հօտը գիւղին:

Հօտադին բերին հուպ կը նշմարեմ սրինգ մը, որուն ծայնը չի հասնիր ինծի. բայց կը լսեմ հեծեծանք մը հոգիիս խորերէն. անոր խոտվքը մութ վարագոյր մը կը նետէ ամբողջ բնակարան վրայ ու ոտքի կը հանէ զիս մեկնելու...:

Եւֆանք, 1929

Ա.Ռ.Ա.ՆՁՆՈՒԹԻՒՆ

Հասարակաց պարտէզի մը մէջ:

Նստած եմ կանաչ ոստերէ հիւսուած կամարի մը ներքեւ:

Լոռիին կայ իմ շուրջս, ու խաղաղութիւն հոգիիս մէջ:

Առաւօտեան ժամը թարմութիւն կը բերէ ինծի:

Արեւը անսահման ժպիտ մըն է փթեցած երկրի վրայ:

Վտփորի ջուրերը, հեռուն, աղամանդէ պատմութեան հագած կը քալեն անհամար ալիքներով:

Սկիւտարի բարձունքներուն վրայ, դեռ նոր կը փարատի մշուշը առտուան: Դալարուտ կարկանդակներ, լուացուած, աղուորցած, կը նետեն մէկդի զիրենք պարուրող քօղը:

Ծովէն վեր, ցցուն, աշտարակ մը կը յիշեցնէ ինձ եղերական մահը իշխանուհիի մը: Կ'ուզեմ մոռնալ այդ թունաւոր դրուագը. չուզելու համար անդորրութիւնը հոգիիս:

Պոլիսը մէկէն շունչ ու կենդանութիւն կը ստանայ իմ դէմս: Իր անցեալը, յիշատակաւորները խօսիլ կ'ուզեն ինծի հետ: Կը մերժեմ. վասն զի յանկարծ խոյս կուտան տրամադրութիւններս: Աչքերս կը փակեմ, ունկընդրելու համար թռչուններու երգին, որ ազօթքի մը սփոփանքը կուտայ ինծի, այդ պահուն:

Կը սթափիմ մէկէն. կը նայիմ շուրջս: Ցանցառ այցելուներ, արեւարգելներու տակ, ոմանք ծառերու ստուերին ներքեւ, կարծես կը շեշտեն առանձնութիւնս:

Կը դառնամ նորէն բնութեան: Անհուն երգեհոնի մը պէս կը լարեմ հոգիս հեռաւոր տեսարաններուն եւ անձանօթ զգայնութեանց դիմաց:

Բայց յափշտակութիւնս երկար չի տևեր: Ինչո՞ւ: Կը զգամ, կ'անդրադառնամ որ փոփո-

խութիւն մը կայ մէջս: Խոյս տուած է ինծմէ
խաղաղութիւնը հոգիիս:

Կը խորհիմ. ինչպէ՞ս դիմաւորել փոթո-
րիկը խոռվեալ հոգիիս: Ինչպէ՞ս հանդարտե-
ցնել զայն: Ինչո՞վ վերստանալ անոր ան-
դորրութիւնը:

Ծովուն վրայ պարզուող առաքաստի մը
ստուերը կը յուզէ զիս. անբացատրելի թա-
խիծ մը հետզհետէ կը տարածուի էութեանս
մէջ Ի՞նչ առնչութիւն առաքաստի մը ստուե-
րին եւ իմ հոգիիս միջեւ:

Երջանի՛կ նաւակ. ո՛րքան ալ զօրաւոր
ըլլան բազուկները նաւորդիդ, ո՛րքան ալ ուժ-
գին ու միօրինակ փչէ հո՛վը առաքաստիդ,
պիտի չկրնայիր շարունակել գնացքդ, պիտի
ընկղմէիր, պիտի անհետանայիր, եթէ այս
պահուն գտնուէիր հոգիիս փոթորկայոյզ ջու-
րերուն վրայ:

*
*
*

Նուագը կը սկսի յանկարծ: ձագը կը ցնցէ
էութիւնս ու կը ցրուէ մտասեւեռումս Շուրջս
զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծուեր է եւ ես
անհաղորդ եմ, կ'ուզեմ միշտ անհաղորդ մնալ
ամբոխին տրամադրութեան: Պարող զոյգերը
կը սահին սալայատակին վրայ, ուշադիր ա-
նարկներու տակ:

Տիրող ոգեւորութիւնը չի խօսիր ինծի.
կարծես վիրաւորանք մըն է տրտմութեանս
դէմ, որ կը շատնա՛յ, կը շատնա՛յ

Բոյնէն հալածական թռչունի մը պէս, կը
հեռանամ. կ'երթամ փնտռելու խաղաղութիւնը
հոգիիս:

ԹՈՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆ

Բերա, 1929